

ESM RIIGIELARVELISE TOETUSE ARUANNE

1. Taotleja nimi: MTÜ Kindral Johan Laidoneri Selts
2. Registrikood: 80102697
3. Taotleja kontaktandmed (postiaadress, telefon, elektronpost): Mõisa tee 1, Viimsi 74001, Harjumaa; tel 53 544 755; info@laidoneriselts.ee
4. Taotleja arveldusarve number: LHV: <u>EE937700771002555604</u>
5. Riigieelarvest saadud summa: 4000 eurot

6. Projekti või tegevuse lühikirjeldus:

„Kindral Johan Laidoner Eesti sõjavägede ülemjuhatajana 1934–1940“ biograafia koostamine

7. Projekti või tegevuste taotletud eesmärk:

Urmas Salo kirjutatava teadusliku monograafia ”Kindral Johan Laidoner sõjavägede ülemjuhatajana 1934 – 1940” käsikirja valmimise ja selleks vajaliku uurimistöö ning ajaloomaterjalide hankimise täiendav toetamine.

8. Tegelik tulemus ja mõõtmiskriteeriumite täitmine, ülevaade eelarve täitmisest ja projekti teostumisest (nt loengu/kohtumise/ürituse puhul peab ülevaade muuhulgas sisaldama toimumise aega, kohta, läbiviijat/lektorit, teemat ja sisu, osalejate arvu ja osalejad (nt õpilased, pensionärid vms)):

U. Salo leidis aasta jooksul juurde palju uusi ja olulisi allikaid, kuid kõike ei jõudnud läbi töötada. Autor kirjutas neid peatükke, mis käsitlevad Laidoneri elu ja tegevust enne 1934. aastat ja alates 1940. a suvest ning täiendas mitut põhiosa peatükki. Osa täiendustest ei saanud valmis tehnilistel põhjustel.

2022. a. tegevuse põhjal saab kinnitada: raamatu käsikirja koostamiseks kulub rohkem aega, eelkõige uute suuremahuliste allikate läbitöötamisele. Tuleb jätkata ka Eesti ajakirjanduse läbivaatamist Laidoneri tegevusest muudes riigielu valdkondades. Ehkki erineval kujul on olemas umbes kolmveerand raamatu käsikirja alustekstist, vajab see veel töötlemist, kontrollimist ja täiendamist uute, sh tõlkimist vajavate allikatega. Palju aega kulub ka teksti ühtlustamisele, viidete korrastamisele.

Vajalik on otsida ja vaadata välismaa, Välis-Eesti ja saatkondade materjale. Filmiarhiivis tuleb läbi vaadata dokumentaalfilmid, kus teavet Laidonerist.

2022. a. ei õnnestunud tellida vajalikke kaarte ja skeeme. Seda tööd oleks vaja teha 2023. aastal. Seega tuleb 2023. aastal biograafia lõpetamiseks tööd jätkata ning väga vajalik on edasine toetus.

9. Projekti või tegevuse planeeritud ja tegelik ajakava: 1.01.2022 – 31.12.2022

Ülevaade Urmas Salo varasemast tööst

2014.–2016. aastal kulus suurem osa U. Salo ajast ning Kaitseministeeriumi / Eesti Sõjamuuseumi eraldatud rahast Eesti, Läti ja Poola arhiividest ning raamatukogudest allikmaterjalide ja kirjanduse otsimisele ning töötlemisele. Valmis mitme peatüki alustekst. U. Salo töö Laidoneri biograafia koostamisel jäi pooleli seoses tema osalemisega Eesti Vabadussõja ajaloo projektides 2016 – 2019. See aitas aga paremini mõista Laidoneri tegevust Vabadussõja ajal ja tema 1930-ndate kaitsedoktriini. 2018. a. eraldatud toetusega hankis Urmas Salo juurde arhiivimaterjali. 2021. a. eraldas Sõjamuuseum toetust 4000 eurot, mille abil sai jätkata uurimistööd ja raamatu kirjutamist. Valmis esialgne Laidoneri tegevuse kroonika, aga ka üks teadusartikkel Laidoneri vaadetest riigikaitsele.

2022

Jaanuaris-veebruaries 2022 uuris U. Salo materjale Laidoneri lapse- ja koolipõlvest, teenistusest Vene armees, tegevusest diplomaadina Rahvaste Liidus, pereelust ning vangipõlvest NSV Liidus. Lisaks käsikirja osadele kirjutas ta artikli ajakirja Imeline Ajalugu jaoks. Artikkel Laidonerist ilmus ajakirja märtsi numbris.

Edasist tööd häiris veebruari lõpust oluliselt Venemaa agressioon Ukraina vastu. U. Salo jälgis oma varasema töökogemuse põhjal sõjasündmusi ja kirjutas mitu artiklit ajalehele Postimees ning ajakirjale Kultuur ja Elu. Vene–Ukraina sõja analüüs võimaldas tal hinnata ka Laidoneri tegevust 1939 – 1940. 2023. a. jaanuaris valmib autoril vastav artikkel.

2022. a. kevadel töötas U. Salo Laidoneri biograafia jaoks läbi ajakirjanduse materjale ning osa välismaalt hangitud arhiivimaterjali. Nende materjalide põhjal täiendas U.Salo mõningaid peatükke ning Laidoneri tegevuse kroonikat aastai 1934 -1940.

Suvel täiendas autor erinevate materjalide ning kirjanduse põhjal peatükke Laidoneri tegevusest ning kaitseväest 1939. aastal ja baaside ajastul 1939-1940, samuti Kaitseväe ja noorteorganisatsioonide arengust riigikaitse osana.

Sügisel keskendus U. Salo juurde hangitud allikate ja kirjanduse ülevaatamisele.

Seoses Vladimir Pooli raamatu "Johan Laidoner. Hävitatud elu" ilmumisega 2022.a. detsembris pööras Urmas Salo selle suurt tähelepanu ning kirjutas kaks retsensiooni - vastavalt ajakirjale Kultuur ja Elu ning ajalehele Postimees.

U. Salo Kaitseväe Akadeemia (KVA) projekti raames 2021.a. kirjutatud teadusartikkel „Kindral Johan Laidoneri ettekanded Eesti sõjavägede ülemjuhatajana 1934-1940: riigikaitseline pärand“ ootab KVA kogumikus avaldamist. Arvestades praeguse Ukraina sõja kogemust kirjutas autor varasema põhjal uue artikli „Kindral Laidoneri vaated Eesti riigikaitsele Ukraina sõja kogemuse läbi.“ See on kavas avaldada ajakirjas Sõdur.

AS Äripäeva tellimisel toimetab U.Salo aasta lõpukuudel inglase Steve R. Dunni raamatut „Võitlused Läänemerele“, mis käsitleb Briti laevastiku tegevust Vabadussõja ajal. Raamatus leidus palju vigu Eesti ja Läti kohta ning U.Salo parandas neid Briti kirjutaja nõusolekul. Kõnesoleva

raamatu toimetamine võimaldas saada hea ülevaate Vabadussõja lahingutest merel ja merekaitse olulisusest.

10. Kaasfinantseerijad:

puuduvad

11. Eelarve täitmine:

2022. aastaks eraldas Sõjamuuseum Laidoneri Seltsile Laidoneri biograafia projekti jaoks 4000 eurot. Seltsi taotluses oli summa kokku 5000 eurot, sh U. Salole (FIE-na) 4000 eurot ning kujundajale 1000 eurot. Kuna summat vähendati, siis jäi eraldis kujundajale ära ning summa maksti käsunduslepingu alusel U. Salole.

Tulud/kulud	Kogusumma eelarve/tegelik		Omafinantseering eelarve/tegelik		ESM osalus eelarve/tegelik		Muud allikad eelarve/tegelik	
Tulude loetelu								
Sõjamuuseumi eraldis	5000	4000	0	0	5000	4000	0	0
Kulude loetelu								
FIE U. Salo lähetuskulud	700	1473	0	0	700	1473	0	0
FIE U. Salo materjalikulud	500	1050	0	0	500	1050	0	0
FIE töökulu	2800	1477	0	0	2800	1477	0	0
Kujundaja töötasu	1000	0	0		0	0	0	0
Kokku üle-/puudujääk	0	0	0	0	-1000	0	0	0

Tuludena näidatakse kõik eeldatavad tululiigid (sh toetus, liikmemaksud, müügitulu, piletimüük) summana ja protsentides kogusummast.

Projekti kuludena näidatakse kõik eeldatavad kululiigid (vajadusel tuleb tabelisse ridu lisada).

12. Kohustuslikud lisadokumendid:

12.1 märgistatud kuludokumendid vastavalt juhendile ja lepingule;

12.2 ülevaade projekti ja tegevuse kohta meedias ilmunud materjalidest

13. Aruandele võib lisada muud projekti tulemusi ja tegevusi kirjeldavad materjalid, mida taotleja peab vajalikuks

Töölähetused

Talvel häiris arhiivides ja raamatukogudes käimist koroonaepeideemia. Neli korda (10.-16. aprillil, 5.-12. juunil, 14.-19. augustil ja 9.-15. oktoobril) käis U. Salo Poolas Varssavis. Seal püüdis ta Uute Aktide arhiivis AAN üle vaadata mikrofilmidel mõningaid Välisministeeriumi arhiivifonde, sest selgus, et osa varem hangitud materjale on arvuti või mälupulga rikke tõttu kaduma läinud ning osa viited vajas üle kontrollimist. Paraku lubati koroonaepeideemiaga seotud piirangute tõttu arhiivi vaid üks kord nädalas etteregistreerimisega ja kokkuvõttes ei õnnestunud kõike üles leida. U.Salo hankis olulist ajalookirjandust Poola–Saksa suhetest, Poola sõjaväest, laevastikust (allveelaevast Orzel), kindralstaabist ja sõjaväeluurest kuni aastani 1939, sh kontaktidest Eestiga, MRP elluviimisest ja Saksamaa poliitikast.

Poola reisiga seoses käis U.Salo ka Riias ning Vilniuses ja hankis sealt vajalikku ajalookirjandust.

14. Aruande esitaja kinnitab esitatud andmete õigsust

Aruande esitaja kinnitab, et ta on maksevõimeline, tema vara ei ole sekvesteeritud, tema suhtes ei ole algatatud likvideerimismenetlust ega tehtud pankrotiotsust ja et ta on täitnud kõik kohustused riiklike ja kohalike maksude osas.

Aruande esitaja allkirjaõigusliku esindaja andmed:

Nimi: Jan Enriko Laidsalu

Ametikoht: tegevjuht

Allkiri: digitaalne

Aruande esitamise kuupäev: 25.01.23

ESM RIIGIEELARVELISE TOETUSE ARUANNE

1. Taotleja nimi: MTÜ Kindral Johan Laidoneri Selts

2. Registrikood: 80102697

3. Taotleja kontaktandmed (postiaadress, telefon, elektronpost): Mõisa tee 1, Viimsi 74001, Harjumaa; tel 53 544 755; info@laidoneriselts.ee

4. Taotleja arveldusarve number: LHV: EE937700771002555604

5. Riigieelarvest saadud summa: 16 725 eurot

6. Projekti või tegevuse lühikirjeldus:

Eesti ajaloomälu jäädvustamine ja edendamine, sõjaajaloo ning Eesti vabadusvõitluse tutvustamine, väljapaistvate Eesti väejuhtide, eriti kindral Laidoneri tegevuse tutvustamine ja mälestuse jäädvustamine. Eesti Sõjamuuseumi - Kindral Laidoneri Muuseumi tegevuse eesmärkidele igakülgne kaasaitamine.

7. Projekti või tegevuste taotletud eesmärk:

Kindral Johan Laidoneri Selts on vastavalt oma põhikirjalistele eesmärkidele enam kui veerandsaja aasta jooksul järjekindlalt ja sihipäraselt pühendunud Eesti riigi ja rahva ajaloomälu põlistamisele ning süvendamisele, eeskätt noorsoo kaitsetahte tugevdamisele.

Seltsi tegevus on algusest peale olnud seotud Eesti Sõjamuuseumi ja selle eelkäija Kindral Laidoneri Muuseumi tekkeloo ning eesmärkidega. Seltsi tegevuse eesmärgid on lähedased muuseumi pikaajalistele eesmärkidele. Kindral Johan Laidoneri Selts on sisuliselt Eesti Sõjamuuseumi - Kindral Laidoneri Muuseumi sõprade selts, kes püüab igati kaasa aidata muuseumi arengule ja muuseumi külastajaskonna arvukuse kasvule.

8. Tegelik tulemus ja mõõtmiskriteeriumite täitmine, ülevaade eelarve täitmisest ja projekti teostumisest (nt loengu/kohtumise/ürituse puhul peab ülevaade muuhulgas sisaldama toimumise aega, kohta, läbiviijat/lektorit, teemat ja sisu, osalejate arvu ja osalejad (nt õpilased, pensionärid vms)):

Eelnimetatud eesmärkide saavutamise nimel on Selts 2022. aasta jooksul ellu viinud järgmised tegevused:

- 1) Aktiivne osalemine Vabadussõja relvarahu tähistamisel 3. jaanuaril, s.h. Vabadussõja võidusamba juures ning Viimsi mõisapargis Johan ja Maria Laidoneri mälestusmärgi juures.
- 2) Tartu rahulepingu tähenduse teadvustamine, sealhulgas mälestushetkega Võidusamba juures ning Jaan Poska haual 2. veebruaril.
- 3) Kindral Laidoneri traditsioonilise mälestustalituse korraldamine kindrali 138. sünniaastapäeval 12. veebruaril. Seltsi nimel asetati kimp kindral Laidoneri ja Maria Laidoneri mälestusmärgi juurde Viimsi mõisapargis. Mälestuskõne pidas Seltsi esimees Trivimi Velliste. Seejärel esines mõisasaalis traditsioonilise kindral Laidoneri mälestusloenguga ajaloodoktor Ago Rausepp – teemal “Miks Eesti jäi 1939.a. üksi?!”
- 4) Aktiivne osalemine Vabariigi aastapäeva üritustel – s. h. koolides.
- 5) Aktiivne osalemine Eesti lipu päeval riigilipu pidulikul heiskamisel Pika Hermannini torni 4. juuni varahommikul. Kohal oli seltsi liputoimkond.
- 6) Traditsiooniline Eesti Sõjameeste Mälestuskirikus Toris süüdatud Vabadussõja mälestustule viimine 22. juunil tuletervitustekonnal paraadiinna Kuressaarde. Eesti sõjameeste mälestustuli liikus jooksjate kandel esmalt Torist Pärnusse, kus tuld tervitati Iseseisvuse väljakul. Kõnega esines Seltsi esimees Trivimi Velliste. Edasi liikus mälestustuli Kaitseväge soomukil Laidoneri seltsi noorte saatel. Tuletervitused leidsid aset Audrus, Lihulas, Valjalas ja Kuressaares. Vabadussõja mälestusmärkide juures tervitas mälestustuld kohalik rahvas. Õhtuks jõudis Vabadussõja mälestustuli hoiule Kuressaare Laurentiuse Kirikusse. Järgmisel hommikul ühendati mälestustuli Kuressaare Vabadussõja ausamba juures muinastulega, mis oli süüdatud eelmisel õhtul. Vabariigi President saatis paraadilt ühtse võidu- ja jaanitule laiali üle terve riigi.
- 7) 20. augustil esines Seltsi esimees Trivimi Velliste Viimsi mõisapargis Laidoneride mälestusmärgi juures Eesti iseseisvuse taastamise aastapäevale pühendatud kõnega.

- 8) Kindral Laidoneri traditsioonilise (XXIII) olümpiateatejooksu korraldamine Viimsi mõisapargis vastupanuvõitluse päeval 22.septembril – koostöös Spordiseltsiga Kalev ja Eesti Kaitsevägega. Osales enam kui nelikümmend võistkonda, s.h. palju keskkooli ning põhikooli õpilasi.
- 9) Aktiivne osalemine vastupanuvõitluse päeva traditsioonilisel riigivanemate mälestustalitusel keskaegses Hageri Lambertuse Kirikus (koostöös MTÜ Konstantin Pätsi Muuseumi ja EELK-ga). (Kindral Laidoneri Selts korraldas samal päeval Viimsi mõisapargis traditsioonilise kindral Laidoneri mälestusjooksu.)
- 10) Vabadussõja alguse aastapäeva tähistamine Tallinna Kaitseväge kalmistul.
- 11) Eesti sõjaajaloo populariseerimine tutvustavate sõnavõttude kaudu ajakirjanduses.
- 12) Ekskursioonide korraldamine ja juhendamine Tallinna Kaitseväge kalmistul.
- 13) Kindral Laidoneri elu ja tegevust käsitleva monograafia valmimisele kaasaaitamine.
- 14) Viljandi Vabadussõja ausamba taastamise toetamine vastava korjanduse abistamisega – koostöös Viljandi Muuseumi ja Viljandi Muinsuskaitse Ühendusega.

9. Projekti või tegevuse planeeritud ja tegelik ajakava: 1.01.2022 – 31.12.2022

10. Kaasfinantseerijad:

puuduvad

11. Eelarve täitmine:

Tulud/kulud	Kogusumma eelarve/tegelik		Omafinantseering eelarve/tegelik		ESM osalus eelarve/tegelik		Muud allikad eelarve/tegelik	
Tulude loetelu								
Töötasu	16725	16725	0	0	16725	16725	0	0
Kulude loetelu								
Töötasu	16725	16725	0	0	16725	16725	0	0
Kokku üle- /puudujääk	0	0	0	0	0	0	0	0

Tuludena näidatakse kõik eeldatavad tululiigid (sh toetus, liikmemaksud, müügitulu, piletimüük) summana ja protsentides kogusummast.

Projekti kuludena näidatakse kõik eeldatavad kululiigid (vajadusel tuleb tabelisse ridu lisada).

12. Kohustuslikud lisadokumendid:

12.1 märgistatud kuludokumendid vastavalt juhendile ja lepingule;

12.2 ülevaade projekti ja tegevuse kohta meedias ilmunud materjalidest

13. Aruandele võib lisada muud projekti tulemusi ja tegevusi kirjeldavad materjalid, mida taotleja peab vajalikuks

Tegevuste eesmärk on olnud, lähtuvalt ülalkirjeldatust, panustada märkimisväärselt ühiskonna ajaloolase harituse edendamisse, pöörates erilist tähelepanu noortele. Eesti sõjaajaloo ja

vabadusvõitluse süvitsi mõtestamise kaudu on püütud tugevdada noorsoo kaitsetahet ja valmisolekut riigikaitseks. On aidatud igati kaasa Eesti Sõjamuuseumi - Kindral Laidoneri Muuseumi tegevuse eesmärkide saavutamisele. Tulemuste mõõtmiskriteeriumiks on eelkõige ülalesitatud tegevuste kroonika, mis on lähtunud aasta töökavast.

14. Aruande esitaja kinnitab esitatud andmete õigsust

Aruande esitaja kinnitab, et ta on maksevõimeline, tema vara ei ole sekvesteeritud, tema suhtes ei ole algatatud likvideerimismenetlust ega tehtud pankrotiotsust ja et ta on täitnud kõik kohustused riiklike ja kohalike maksude osas.

Aruande esitaja allkirjaõigusliku esindaja andmed:

Nimi: Jan Enriko Laidsalu

Ametikoht: tegevjuht

Allkiri: digitaalne

Aruande esitamise kuupäev: 25.01.2023